

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus Juridicus Ad Librum III. Decretalium Gregorii IX.
Clericorum in communi, nec non Prælatorum, ac
Capitulorum in specie obligationes, & jura complectens**

Scharz, Oddo

Salisburgi, 1738

§. I. Quid Nominis sit Beneficium? Quando cœperint beneficia
Ecclesiastica? Et quæ propria eorum sit indoles?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63800)

TITULUS V.

De Præbendis, & Dignitatibus.

IN præfenti Titulo, ceu in propria sede *Beneficiorum Ecclesiasticorum* natura, & indoles describitur, quorum alia sunt *Majora*, alia *Minora*, illa secundum sensum præfentis Rubricæ *Dignitates*, ista *Præbende* indigitantur. Præterea in hoc Titulo etiam agitur de jure collatorum, tam Ordinario, quàm extraordinario, & variis circa collationem beneficiorum reservationibus, quæ omnia (cùm potioem Juris Ecclesiastici partem faciant) accurata lima examinanda, & ex antiquitatibus Ecclesiasticis, nec non SS. Canonibus evolvenda sunt.

§. I.

Quid Nominis sit Beneficium? Quando cœperint beneficia Ecclesiastica? Et quæ propria eorum sit indoles?

SUMMARI A.

1. Beneficium variè accipitur. 2. Propinquior illa acceptio beneficiis Ecclesiasticis est, quæ feudis tribuitur. 3. Origo beneficiorum Ecclesiasticorum inquiritur. 4. Beneficium, prout hodie accipitur, differt à Canonica, & Præbenda, & quomodo? 5. Beneficium Ecclesiasticum definitur, subjuncta singularum particularum analysi. 6. Nomine beneficii simpliciter prolati non veniunt beneficia curata, aut Prælature Majores, nisi materia sit favorabilis. 7. 8. 9. An Capellania, Commenda, Præstimonium sit beneficium propriè dictum? 10. Item an Hospitalibus hoc nomen appropriari possit?

Beneficium vox adeò vaga est, ut ad ea duataxat, quæ personis Ecclesiasticis conceduntur, neutiquam se arctari patiatur. Sic gratiæ, & favores Principum vocantur beneficia *cap. 16. de R. J. in 6.* illaque amplissimè interpretari convenit. *cap. 6. de Donat. l. fin. ff. de Constit.* Item auxilia prætoria v. g. *restitutio in integrum*, nomine beneficii veniunt. Legimus etiam hoc vocabulum tribui *commodato l. 17. §. 3. ff. commod.* omnibusque aliis donis, & largitationibus aptari. *cap. 6. de Sepult.* Quin etiam feuda beneficii appellatione comprehendi constat ex *Tit. 18. feud. 2. & Tit. 23. feud. 2.* ubi Obertus de Orto beneficii definitionem ex Seneca *lib. 1. de Benef.*

recenset, quod scilicet sit *benevola actio*, *tribuens gaudium capienti*, *capiensque tribuendo*, in id, quod facit, *prona*, & *sponte sua parata*. Gregor. Tholos. *syntagm. Jur. lib. 17. cap. 1. num. 1.* Joann. Borcholten in *Comment. ad consuet. feud. cap. 1. num. 11.*

2 Nulla harum appellationum *beneficii Ecclesiastici* indolem exprimit, nisi quod illa, quæ feudis tribuitur, analogicam quandam convenientiam cum *beneficiis Ecclesiasticis* habeat, saltem secundum primævum, eúmque satis rudem & imperfectum statum, quo possessiones, & aliæ res Ecclesiasticæ *beneficia* vocari solita sunt. Olim enim, sicut Imperatores ducibus, & militibus suis in præmium navatæ strenuæ in bello operæ agros, & prædia donabant, eo pacto, ut suo deinceps sumptu stipendia facerent; ita Ecclesia & Principes bona Ecclesiastica, quæ Laicorum rapacitas ultrò ad se traxerat, ea conditione tandem fruenda iisdem concessit, ut similiter propriis ex inde collectis stipendiis viverent, regnumque, ac Ecclesiam armis suis tuerentur, & idcirco illa bona cœpere dici *beneficia*. Postquam verò hæc ipsa bona ob iniquam usurpationem laicis rursus ab Imperatoribus, & regibus adempta, Clericis, Monachisque restituta fuere, inhæsit ipsis usque ea vox *beneficii*, quæ deinceps latius accepta, omnes prorsus *titulos*, & *dignitates* sive regularium, sive sæcularium complexa est. Thomass. *vet. & nov. Eccles. discipl. Part. 2. lib. 3. cap. 13. num. 5.* Vid. Van-Espen *J. E. V. Part. 2. tit. 18. cap. 1. §. 2. & seqq.*

3 Si paulò altius in ipsa beneficiorum Ecclesiasticorum (prout hodie constituta sunt) initia inquirere volumus,

originem eorundem in primitiva Ecclesia non reperimus. Erat enim primis nascentis Ecclesiæ temporibus inter omnes fideles non tantum unio animorum, sed etiam communio bonorum, & quidem nonnisi *mobiliam*, in pecunia, aut aliis rebus ad amictum, & vestitum necessariis consistentium, à fidelibus liberè, & spontaneè oblatores, quæ, furente id temporis in Christianos persecutore gladio, facilius asportari, abscondi, aut distribui poterant, quàm *immobilia*. Tertullianus *apolog. cap. 39.* Postquam verò immanes illi persecutionum fluctus posuere, & pax Ecclesiæ reddita est, Imperatores Christianis sacris imbuti liberalissimas prædiorum, aliorumque bonorum donationes Ecclesiæ fecerunt, quæ tamen rursus manebant bona *communis*, & ex nutu Episcopi in Clericos, & pauperes distribuebantur. Mos autem generatim is fuit, ut quatuor partes fierent, quarum una *Episcopo*, & familiæ ejus propter hospitalitatem exercendam; altera *Clero*, tertia *pauperibus*, quarta *Ecclesiis reparandis* cessit. *cap. 30. C. 12. Q. 2.* Verùm Clerici, qui portionem suam ab Ecclesia accipere poterant, ut populo ostenderent exemplum perfectionis Christianæ, jure suo sæpè neglecto, vel pauperibus exemplo Apostolorum omnia erogarunt, suo labore vitam tolerantibus, vel in communi viventibus, omni rerum humanarum cura soluti, paupertatem velut Monachi coluere (id quod tempore Chrodogangi Episcopi Metensis factum est) & hi deinceps Canonici vocati sunt. *cap. 10. & seq. C. 12. Q. 1.* Hæc bonorum Ecclesiasticorum primis octo sæculis facies, hic usus erat. Vid. Thomassin. *part. 3. lib.*

lib. 1. cap. 2. num. 5. cap. 3. n. 1. & seqq. cap. 4. num. 1. & lib. 2. cap. 13. num. 1. & 2. Claud. Fleury *Instit. Jur. Eccles. cap. 10. & seq.* Tandem ab hac communione, & regulari vivendi norma pedetentim recessus factus est (cujus recessus causas, quem Bœhmerum legere delectat, inveniet in §. 53. ad h. t. & apud Thomassin. *part. 3. lib. 2. c. 19. num. 9.*) & Canonici, & Officiales Ecclesiarum bona separata possidere cœperunt, quæ Officio Ecclesiastico juncta *beneficium* appellabantur. Primus, qui Parochias certis limitibus distinxit, & singulas singulis Presbyteris dedit, certosque proventus, ac jus cuique proprium pro sustentatione assignavit, perhibetur fuisse S. Dionysius Papa, qui ad Clavum Ecclesiæ sedit Anno Domini 259. ut videtur probare textus in *cap. un. C. 13. Q. 1.* & testatur Lotter *de re benef. lib. 1. Q. 8. num. 18.* Sed malè, quia illa Epistola ad Severum Cordubensem Episcopum scripta, quæ in *cit. cap. un. C. 13. Q. 1.* refertur, viris doctis *supposititia* creditur, ut ostendit Pagius in *Breviar. Histor. Chronolog. Critic. tom. 1. pag. 57.* id tamen huic Pontifici attribuit Baronius apud mox laudatum Pagium, quod pluribus Ecclesiarum Presbyteris in persecutione Martyrio vita functis, easdem iterum diviserit, & pro ratione distribuerit. Ipsa ergo beneficiorum institutio, pro ut hodie cum *titulo*, & *jure perpetuo* percipiendi redditus conceduntur, recentior est, quam ut ad dict. Pontificis tempora referri queat. Fortè non erraveris, si eorundem initia à Sæculo IX. vel X. repetas. Ea quippe tempestate, cum nollent amplius Clerici jus percipiendi redditus, & proventus quasi pre-

carior, & ex liberalitate Episcoporum habere (id quod tamen jure antiquorum Canonum cautum erat, ut constat ex *cap. 61. C. 16. Q. 1.*) cœperunt singulæ Ecclesiæ (scribit Van-Espen *J. E. V. part. 2. tit. 18. cap. 1. §. 11.*) „ Jus „ percipiendi proventus intra limites „ suarum Ecclesiarum, suis Presbyteris, „ independenter ab Episcopis, vindica- „ re, invaluitque tandem juris axioma, „ quod Parochi habeant fundatam in- „ tentionem ad percipiendas decimas, „ oblationes, aliósque proventus intra „ fines suarum respectivè Parochiarum „ provenientes. Jus itaque fructus per- „ cipiendi jam non personis, sed Eccle- „ siis, seu Titulis, annecti cœpit, ita, ut, „ qui Titulum haberet, jus quoque fru- „ ctus percipiendi ex bonis Titulo an- „ nexis consequeretur: quæ disciplina „ tandem universaliter obtinuit, & re- „ cepta est. Hæc de beneficiorum origi- „ ne, & veteri Ecclesiæ circa ea disci- „ plina compendiò referre placuit, ut constet, quod, quanquam circa Eccle- „ siasticorum proventuum dispensationem diversa à veteri invaluerit disci- „ plina, nihilominus, si spectetur ipsa beneficiorum collatio, conditio, & be- „ neficiatorum obligatio, ipse Ecclesiæ spiritus in his manserit invariatus. Unde, antequam ipsam *beneficii Ecclesiastici* definitionem adornemus.

Præmittendum: Beneficium non-⁴ nunquam appellari *Canoniam*, subinde etiam *Præbendam*, quamquam, si strictè loquamur, inter hæc vocabula magna sit differentia. *Canoniam* quippe dicitur jus habendi sedem in Choro, & vocem in Capitulo, quod acquiritur ex receptione in fratrem, sive Collegam. *Præbenda* sumitur pro fructibus *Canoniam*,

Q

&

& est jus percipiendi certos redditus ab Ecclesia, quod ex *Canoniam* sequitur tanquam filia ex matre: hoc ipso enim, quod aliquis in Canonicum receptus fuerit, etiam de *Præbenda*, ut primum fieri potest, eidem provideri debet *cap. 9. § 19. b. t.* unde *præbenda* propriè dicta tantum in Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiarum obtinet. In sensu verò latiori sumpta est *jus percipiendi redditus ab Ecclesia ex Titulo servitii temporalis*, quod laico quòque competere potest, v. g. Organistæ, Ædituo & ejusmodi, & ideo dividitur in *temporalem*, & *Ecclesiasticam*. Cui consequens est, ut notat Gregor. Tholos. in *Institut. novis rei Benefic. cap. 11. num. 15.* quod possit haberi *præbenda temporalis* absque *Canoniam*, sive jure spiritualis beneficii. Item *Canoniam* absque actuali *Præbenda*. Beneficium denique est jus percipiendi redditus ab Ecclesia, personæ Ecclesiasticæ propter servitium spirituale, & in hoc sensu.

Beneficium describitur cum nostro Petro de Murga *Tract. de Benefic. Eccl. Q. 1. num. 1.* & aliis ab eodem relatis, quod sit *jus perpetuum percipiendi redditus, & fructus ex bonis Ecclesiæ, ratione spiritualis officii, auctoritate Ecclesiastica pro persona Ecclesiastica constitutum.*

Dixi I. *Jus*, quod in beneficio duplex est, aliud ad spiritualia ministranda, putà Sacramenta, offerendi Missas, &c. & hoc jus est *spirituale*, & à DEO institutum. Azor. *Part. 2. lib. 6. cap. 19. Q. 1.* Aliud ad percipiendos fructus, seu bona Ecclesiastica beneficiario ad victum, cultumque suum assignata, & hoc jus per se quidem *temporale* est, per accidens tamen, & pro-

pter respectum ad officium est *spirituale*, nec sine *simonia* vendi potest. Hoc jus in beneficio vocatur etiam *titulus*, seu facultas, justaque causa prædicta bona vindicandi ob spirituale ministerium; Murga *cit. Quest. num. 2.*

Dixi II. *Perpetuum*, regulariter enim ad omnem vitam Beneficiati durare debet, qui ideo sine *titulo* ordinari debere dicitur in *cap. 2. § 4. b. t.* unde *vicariæ*, & *commendæ temporales* beneficia propriè non sunt, quia perpetuæ non sunt. Econtrà Parochiæ monasteriis incorporatæ sunt vera beneficia, quanquam earum Vicarii ad nutum Prælati amoveri queant, quia incorporatio est locò collationis perpetuæ, & Abbas principalis Rector censetur, vel ut ait Murga *cit. Quest. num. 7.* quia beneficia regularia aptitudine sunt perpetua, & regulares ea obtinentes potius ratione obedientiæ, quam ex natura beneficii amovibiles sunt, ubi simul notandum, quod regulares quidem, semper ad nutum sint revocabiles, licet tamen sine causa revocari nequeant. *Clem. un. de Supplend. neglig. Prælat. in v. càm oportuerit*, hoc est, cum æquum & rationale superiori visum fuerit. Murga cum aliis à se citatis. *num. 9.*

Dixi III. *Percipiendi redditus & fructus ex bonis Ecclesiæ*, quia fructus quidem ad beneficiatos, bona verò, ex quibus illi percipiuntur, ad Ecclesiam pertinent.

Dixi IV. *Propter Officium spirituale*, quia beneficium datur propter officium *cap. fin. de Rescript. in 6.* & ideo perceptio reddituum, quæ datur ab Ecclesia ministris sæcularibus propter officium *temporale*, beneficium dici non potest, sicut nec redditus, qui Clericis quidem dan-

dantur; propter ministerium tamen don-
taxat *temporale*.

Dixi V. *Authoritate Ecclesiastica constitutum*. Requiritur enim, ut auctoritate S. Pontificis, vel Episcopi beneficium fundatum fuerit. Unde licet aliquis certas Missas, aut anniversarium fundaverit, priusquam tamen Episcopi auctoritas accesserit, pia quidem donatio, vel legatum dici poterit, neutiquam verò beneficium.

Dixi VI. *Pro persona Ecclesiastica*, hoc est, idonea juxta *cap. 29. h. t.* & regulariter digniore, conformiter Concil. Trid. *Sess. 24. de Reform. cap. 1. & cap. 18.* saltè, si *curatum* fuerit. Laicus verò beneficii, tanquam *rei spiritualis* omninò incapax est, adè, ut & Clericus in *Minoribus* matrimonium contrahens, ipso facto beneficium perdat, per ea, quæ tradidi in *Tit. 3. h. l.*

Insuper requiritur, ut *collatio*, vel *institutio* accedat, & quidem à persona Ecclesiastica facienda, tum, quod nemo sibi ipsi beneficium conferre, aut jure hæreditario in eodem succedere possit. *cap. ult. de Instit. sed institutione Canonica* opus sit. *cap. 1. de R. J. in 6.* tum, quòd laici, esto per speciale privilegium *Juris Patronatus* capaces censeantur, non tamen collationis, vel institutionis. *cap. 3. de Instit.*

Addunt aliqui VII. ut *collatio pure*, non sub *conditione*, vel in *diem* fiat, aliàs enim eo ipso *perpetuum* non foret. Item, ut gratuitò concedatur, sine conventionione, promissione lucri, vel commodi temporalis, sine diminutione &c. de quibus suo loco dicitur.

6 Circa datam & explicatam definitionem nota, quod, etsi omnibus beneficiis, etiam *curatis*, imò & Prælaturis,

ac Dignitatibus conveniat, regulariter tamen nomine *beneficii simpliciter* prolati, non *curatum*, sed *simplex* tantùm intelligatur, nisi materia favorabilis fuerit, ut limitat Innocentius ad *cap. ult. h. t.* Hinc, si S. Pontifex alicui Clerico simpliciter de aliquo beneficio provideri maudet, *simplex* intelligitur, non *curatum*: imò licet de *Personatibus*, & *Dignitatibus*, vel aliis beneficiis quibuscunque provideri jubeat, adhuc tamen *curata* excepta censentur, nisi curæ animarum mentio expressa habita fuerit. *cap. 16. h. t. in 6.* imò licet Dignitates, & beneficia etiam *curata* exprimantur, ad quorumcunque provisionem, vel dispositionem spectantia, adhuc exclusa censebuntur *Electiva. d. cap. 16.* licet etiam in principio, & sine rescripti mentio Electionis facta sit, dummodo non in ipsa concessione Gratia. *Clement. 1. h. tit.*

7 Quæres I. An *Capellania*, quæ continet onus certas Missas celebrandi in aliqua certa Ecclesia, vel Altari, verum beneficium sit? Respondeo, si auctoritate Episcopi erecta, & alicui Clerico in perpetuum conferatur, verum esse beneficium: secùs dicendum, si sine auctoritate Episcopi talis *Capellania* fundetur, & Capellanus ad arbitrium Patroni laici amoveri, vel ab hærede, sine institutione Episcopi constitui possit. *Pignatell. tom. 3. Consult. 7. num. 15. Barbol. J. E. V. lib. 3. cap. 5. n. 15.*

8 Quæres II. An *commenda*, quæ alicui Ecclesiæ, sive beneficii Ecclesiastici cura, & administratio committitur, verum beneficium sit censendum? Respondeo sub distinctione: si *commenda temporalis* est, qualis est, quando Ecclesia Parocho, vel beneficiato ex legi-
timis

timis causis ad tempus impedito, alicui propter ejusdem Ecclesiæ utilitatem à S. Pontifice, Episcopo, vel alio Prælato, jurisdictionem quasi Episcopalem habente, custodienda, & dirigenda traditur, non esse beneficium, cum deficiat ejusdem perpetuitas: nam Ecclesia Parochialis ultra 6. Menses commendari non potest. *cap. 15. de Elect. in 6.* Sin verò commenda *perpetua* sit, qualem solus S. Pontifex facere potest, dum non tam propter utilitatem Ecclesiæ, quàm in favorem certæ personæ alicui Clerico sæculari Abbatiam, aut Præposituram *Regularem* (quæ alias de jure ordinario eidem conferri non possit. *cap. 5. de Præbend. in 6.* & Trident. *Sess. 14. cap. 10.*) conferat, cum facultate exercendi jura beneficii, & percipiendi fructus instar veri beneficiati; tunc enim verò *commenda* nihil deesse videtur de natura, veri beneficii. *Murga cit. Quest. 1. num. 21. & seq.* Hanc resolutionem sub eadem distinctione applica ad *Vicarios*, quæ ab eo sic dicuntur, quod quis nomine alieno curam exerceat, non tanquam rector principalis, sed tanquam substitutus, nec omnes fructus beneficii percipiat, sed quantum sufficit pro congrua sustentatione arbitrio Episcopi determinanda Concil. Trident. *Sess. 7. de Reformat. cap. 7.*

9 Quæres III. An *Præstimonium* nomine Beneficii strictè dicti veniat? Intelligitur autem per *Præstimonium* certa portio ex Bonis Ecclesiarum detracta, & in subsidium pauperum Clericorum assignata. Resp. regulariter non esse beneficium, quia ad tempus duntaxat, nec sub obligatione alicujus functionis

spiritualis peragenda, concedi solet. Quodsi tamen in *perpetuum* concedatur, Beneficii veri naturam induit, per textum in *cap. ult. princ. de Concess. Præbend. in 6.* Trident. *Sess. 14. de Reform. cap. 9.* & *Sess. 23. cap. 18.* Magnificus P. Schmier *lib. 3. tract. 1. part. 2. cap. 3. num. 22.*

Quæres IV. An *Hospitalia*, sive *Xenodochia* vera beneficia sint? Respondeo iterum sub distinctione: vel ejusmodi Hospitalia dantur personis laicis administranda? vel Clericis conceduntur in *Titulum*? Si prius: id genus Hospitalia beneficia non sunt, quia laici eorum administratores beneficii Ecclesiastici capaces non existunt. Si posterius, tunc rursus videndum, an Hospitalia ex sua primæva institutione dari solita sint Clericis in *Titulum*? num verò hoc in eorum fundatione cautum non fuerit? In priori casu Hospitalia nomine Beneficiorum propriè talium veniunt. Ratio est, quod, ubi ejusmodi Hospitalia ab Episcopo, & fundatoribus Clerico data sunt in *Titulum*, is jus habet *perpetuum* exigendi redditus ob ministerium sacrum, autoritate Ecclesiastica constitutum, & consequenter tale Hospitalium, cum de eo verificetur definitio Beneficii, verum erit beneficium. In casu verò posteriori, si in fundatione cautum non fuerit, ut in *Titulum* dari debeat perpetuum, Beneficium nullatenus erit, esto à trecentis annis, & ultra in hujusmodi *Titulum* hætenus dari solitum fuerit, propter expressam sanctionem Concil. Trident. *Sess. 25. de Reform. cap. 8. in fine.* & declarationem Cardinalium ad eundem locum Concilii, quam refert Barbosa in

in *Collectaneis ad cit. cap.* & videri etiam potest Petrus de Murga *cit. Q. 1. n. 27.* & seq. De *Pensionibus*, an nomine Be-

neficiorum veniant, dicitur inferius in *Tit. 12. præsentis Libri.*

§. II.

De Varietate Beneficiorum.

SUMMARI A.

11. Beneficium aliud est Regulare, aliud Seculare. 12. Aliud simplex, aliud qualificatum. 13. Aliud Manuale, aliud Titulare. 14. Utrumque est beneficium strictè dictum. 15. Aliud rursus est electivum, collativum, & mixtum. 16. Compatibile, & incompatible. 17. Et hoc dicitur primi, vel secundi generis. 18. Quæ distinctio per Concilium Tridentinum non est sublata. 19. 20. Iterum aliud beneficium est patrimoniale, & aliud non patrimoniale. Aliud separatum, aliud unitum. 21. De modis acquirendi beneficia remissivè.

Beneficium multifariam dividitur, & quidem I. in *regulare*, & *seculare*. Illud est, quod personis sertum ordinem regularem professis conferri debet: istud, quod Clericis sæcularibus, qui nullam professi sunt regulam, committi solet, & hinc, illud brocordicon natum: Beneficia regularia regularibus, sæcularia sæcularibus conferenda esse, quod sedem invenit in *cap. 5. § 32. de Præbend. in 6. Concil. Trident. Sess. 14. de Reform. cap. 10.*

Contingit autem pluribus modis, ut beneficium aliquod evadat *regulare*. I. Ex natura ipsius beneficii, cui in primæva sui institutione annexum officium, ipsam regularem disciplinam, & gubernia, vel quoad spiritualia, vel quoad temporalia immediatè concernens, ideoque conveniens, ut per *regulares* potiùs, quàm *seculares* administraretur. Talia beneficia sunt *Abbatia*, *Prioratus*, aliàque officia claustralia. II. Beneficium aliquod potest esse *regulare* ex in-

tentione fundatoris, qui voluit, ut beneficium regularibus attribuat, ipsùmque beneficium ea conditione ab Ordinario admissum, & erectum fuerit.

III. *Præscriptione*, si nempe monasterium aliquod Religiosos per 40. annos continuos ad beneficium aliàs *seculare* tanquam ad beneficium *regulare* exposuit, nec unquam in possessione hujus juris interturbatum fuit per *cap. 5. de Præb. in 6. Pyrrh. Corrad. prax. benef. lib. 1. cap. 6. num. 323.* Quodsi regularibus beneficium sæculare ex singulari dispensatione, aut ob penuriam Sacerdotum sæcularium fuisset collatum, natura beneficii etiam per longissimam possessionem non immutatur *Rebuff. ad concord. tit. de Collat. §. volumus, v. regularia.* Malè tamen hic author infert, *num. 326.* ut beneficium *seculare* per præscriptionem factum *regulare*, rursus ad primævum statum sæcularitatis reducatur, sufficere præscriptionem *decennalem*. Nam etiam jus decimandi alicui monasterio v.g. ex privile-